

Remissvar gällande SOU 2016:66 Det stämmer! Ökad transparens och mer lika villkor

Idéburna skolors riksförbund avger här sitt svar på Skolkostnadsutredningens förslag.

Utredningens direktiv

Utredningen har fyra uppdrag:

- Att föreslå hur ekonomisk redovisning på enhetsnivå för alla huvudmän kan utformas.
- Att se över bestämmelserna om beräkning av bidrag till fristående skolor, särskilt bidrag till resursskolor.
- Att lämna förslag hur kommuner kan ges ett avgörande inflytande vid nyetablering av skolor avsedda att drivas i vinstsyfte.
- Att studera alternativa regleringar för antagning av elever i fristående skolor för att säkerställa att de sker enligt gällande regelverk.

Sammanfattning av våra ståndpunkter

Vi är positiva till resultatredovisning på enhetsnivå. De kategorier som föreslås i en redovisning bör inte förorsaka något större merarbete för skolor, men kan skapa transparens kring resursanvändning inom skolsystemet. Redovisning av finansiella nyckeltal för huvudmän enligt de kategorier som föreslås menar vi dock är anpassade mer för skolkoncerner och olämpliga för idéburna skolor. Vi menar därför att denna typ av redovisning inte bör gälla för idéburna verksamheter. Den modell för bidragsberäkning som presenteras ställer vi oss positiva till. Det kommer dock att krävas tydliga och detaljerade riktlinjer till landets alla kommuner om vad som ska ingå som underlag för beräkning av grundbelopp när schablonen för administration tas bort.

Vi vänder oss mot att utredningen, med en i vårt tycke ganska ytlig analys, avfärdar den idéburna (non-profit) sektorn. Man bortser från en lång kooperativ tradition och en tydlig ideologiska skiljelinje mot vinstutdelning som finns inom civilsamhällets organisationer. I de flesta andra länder finns en självklar uppfattning om vad som är en idéburen sektor och där har man heller inte samma problem som i Sverige eftersom man aldrig släppt in associationsformer med vinstutdelning som

huvudändamål i skolväsendet. Vi menar att det är en central fråga att alla, precis som i andra länder, kan enas kring en definition av idéburen skolsektor inom civilsamhället. Genom den ståndpunkt utredningen hävdar frångås också delar av utredningens direktiv.

Idéburna skolors riksförbund vill se våra skolor som komplement till den kommunala skolan. Vi vill vara ett alternativ som skapar valmöjligheter för den enskilda eleven och bidra till pedagogisk mångfald som gynnar skolverksamheten i sin helhet.

Utredningens förslag

1. Utredningen föreslår att ekonomisk redovisning på enhetsnivå ska införas för såväl fristående som kommunala skolenheter. Redovisningen ska innehålla en resultatsammanställning med intäkter och kostnader. Intäkter föreslås redovisas uppdelat som *grundbelopp, strukturbelopp, tilläggsbelopp, omfördelningar och övriga intäkter*. Kostnader redovisas som *undervisning, lärverktyg, måltider, elevhälsa, lokaler och administration plus övrigt*. Kravet på redovisning på enhetsnivå gäller från förskoleklass, fritidshem, grundskola och gymnasieskola (ej förskola eller pedagogisk omsorg). Även särskolan ingår på alla nivåer. Skolverket ansvarar för insamling och publicering av denna information. Utredningen har förslag till publicering i form av tabeller och diagram för de tre senaste åren för varje skolenhet. Syftet är att uppnå ökad transparens och öka både allmänhetens och huvudmäns insyn och möjlighet att jämföra hur resurser används i olika skolor. För huvudmän menar utredningen att modellen ökar möjligheten att bedöma bidragsbeslut då även kommunala skolenheter ska redovisas på samma sätt. Utredningen ser inget problem med att ekonomiska uppgifter görs offentliga, även om inte offentlighetsprincipen införs för alla, då Skolverkets egen statistikinsamling inte omfattas av SCB:s sekretess. Balansräkning föreslås inte på enhetsnivå, men Skolverket föreslås få ett uppdrag att vidare utreda och besluta vilka finansiella nyckeltal för huvudmännen som ska samlas in och publiceras.
2. Bidrag till enskilda huvudmän ska förutom grundbelopp och eventuellt tilläggsbelopp även innehålla posten *strukturbidrag* som ska innehålla alla de resurser som fördelas utifrån elevers olika förutsättningar och behov (förutom tilläggsbelopp). Kommuner blir skyldiga att redovisa hur strukturbeloppet räknas fram och hur det kan komma enskilda huvudmän till del. Schablonersättning på 3 % för administrativa kostnader föreslås avskaffas. Istället ska kommunen redovisa samtliga kostnader som kan hänföras till den kommunala skolverksamheten och denna redovisning ska ligga till grund för uträkning av bidragsbelopp. Det innebär att kostnader för kommunens administrativa funktioner som ekonomi, personal, inköp, it, kommunikation, samt liknande kostnader ska redovisas och utgöra en del i underlag för grundbeloppet. Utredningen vill även införa avstämning av kostnadsposterna i grundbeloppet

mot faktiskt utfall i den kommunala skolverksamheten senast 30 september följande år (avstämningsmodellen /"Göteborgsmodellen"). Avstämningen kan innebära att enskilda huvudmän kompenseras om kommunen haft högre kostnader än som var budgeterat. Kostnader kopplade till kommunens myndighetsansvar ska inte ingå som underlag för bidrag, men ska tydligt redovisas, specificeras och motiveras i samband med bidragsberäkningen. Fristående skolor kan begränsa sin verksamhet till enbart elever med så omfattande behov av särskilt stöd att tilläggsbelopp utbetalas, s.k. resursskolor. Utredningen föreslår att sådana skolor inte ska vara skyldig att ge elev fortsatt utbildning om inte en överenskommelse nås med hemkommunen kring tilläggsbeloppets storlek. Förändringarna av regler för bidrag under denna punkt gäller även förskola och pedagogisk omsorg.

3. Frågan om kommuners avgörande inflytande på nyetablering sägs i direktiven endast gälla skolor avsedda att drivas i vinstsyfte och berör därför inte den idéburna sektorn. Detta framgår dock inte tydligt i utredningens resonemang. Utredningen lägger inte heller några skarpa förslag i frågan utan hänvisar till att kommunens inflytande ska stärkas genom att det i skollagen införs en skrivning om att en etablering alltid ska bedömas utifrån frågan om *negativa följder för alla elevers rätt till likvärdig utbildning och att överetablering av skolor inte uppstår*. Det blir även obligatoriskt för kommuner att lämna yttrande med konsekvensbeskrivning till Skolinspektionen vid godkännandeprocessen.
4. Utredningen avfärdar frågan om gemensam kö administrerad av lägeskommunen. Tydligare krav på formell ansökan från elevens vårdnadshavare till huvudmannen om plats i fristående skola föreslås införas i skollagen. En skolas urvalsgrunder ska framgå av beslut från skolinspektionen och vid förändring krävs nytt beslut

Våra synpunkter

1. Vi är positiva till resultatredovisning på enhetsnivå då det ger en ökad transparens för brukarna att se hur olika skolor använder tilldelade resurser. De kategorier som föreslås borde inte vara något större merarbete att ta fram då de sannolikt finns i alla skolors resultatredovisning och delvis även redovisas till SCB och Skolverket redan idag. Att redovisningskravet även gäller kommunala skolenheter kan också ge en ökad möjlighet att bedöma rättvisa i bidragsberäkningen. Den redovisningsmodell som föreslås ser vi som tydlig och användbar. Utredningen föreslår även att Skolverket ska få ett uppdrag att utreda och besluta om finansiella nyckeltal för huvudmän som ska samlas in och publiceras. Vi menar att de kategorier som föreslås är anpassade mer för skolkoncerner och olämpliga för idéburna skolor. Eftersom de inte föreslås vara

nedbrutna på skolenhetsnivå ser vi detta som en fråga som mer faller inom Valfärdsutredningens område. Precis som Valfärdsutredningen tar denna utredning upp frågan om huvudmäns långsiktiga förutsättningar uttryckt som soliditet, likviditet och rating. Detta är dock inte begrepp som har så stor relevans för idéburna skolor som ofta har låg belåning och istället bygger upp sina verksamheter långsiktigt med mycket egna arbetsinsatser. Likviditeten är sällan hög då alla tilldelade medel används för de barn som skolpengen är avsedd för. Långsiktigheten grundas istället i att dessa skolor ofta har ett mycket gott rykte och en stabil tillströmning av elever plus att huvudmannen i allmänhet är uthållig och flexibel. Skolnedläggningar är mycket ovanliga i den idéburna sektorn och när de sker är det med stor hänsyn till elever. Vi menar därför att denna typ av redovisning inte bör gälla för idéburna verksamheter. Vi har i vårt svar till Valfärdsutredningen även utvecklat varför den resultatbegränsning som föreslås inte bör tillämpas för den icke vinstutdelande idéburna skolsektorn. Vi menar att fler av de förslag som nu framförs i olika utredningar allvarligt skulle kunna hämma den redan svaga tillväxten av idéburen skolverksamhet tvärtemot intentionerna bakom såväl Valfärdsutredningen som denna utredning.

2. Den ökade tydlighet som föreslås för kommuners bidragsberäkning ser vi positivt på. Dock kommer det att krävas tydliga och detaljerade riktlinjer till landets alla kommuner om vad som ska räknas in av den kommunala verksamheten. När schablonen för administrativa kostnader försvinner måste allt som ligger i denna pott fram på bordet. Vi ser att det inte sällan finns en motsättning mellan kommuners roll som myndighet och rollen som skolhuvudman som konkurrerar med de fristående skolorna. Detta visar sig inte minst när det gäller lokalbidrag där det inte är ovanligt att kommuner försöker hålla nere sina egna bokförda kostnader och beräknar egna hyresnivåer utifrån en låg självkostnad. Den genomsnittliga lokalkostnaden baseras sedan på detta samtidigt som fristående skolor ofta betalar marknadshyror. Avstämningsmodellen har upplevts som välfungerande i Göteborg varför vi ställer oss positiva till att denna används i alla kommuner. En tydlighet kring strukturbidrag och bättre förutsättningar för resursskolor är även detta bra förslag som vi stödjer.
3. När det gäller kommuners möjligheter att påverka etablering av nya skolor känns lagförslaget ganska otydligt och kommer att kräva tolkning och prejudikat. Idéburna skolors riksförbund har dock i olika sammanhang framfört att vi vill se oss som en del i en kommuns samlade skolverksamhet och vi önskar att etableringar av våra verksamheter ska ske i samråd med kommunen. Vi vill se våra skolor som ett komplement till den kommunala skolan och vara ett alternativ som skapar valmöjligheter för den enskilda eleven och pedagogisk mångfald som gynnar den samlade skolverksamhetens utveckling.

Utredningen avfärdar dock, med en i vårt tycke ganska ytlig analys, att det egentligen alls finns någon avgränsad idéburen (non-profit) sektor. Eftersom t.ex. en ekonomisk förening eller stiftelse i princip skulle ha möjlighet att ge utdelning till medlemmar eller ägare så menar utredningen att det egentligen bara är svb-bolag som skulle kunna klassificeras som non-profit företag. Man bortser då från den långa kooperativa traditionen och den tydliga ideologiska skiljelinje mot vinstutdelning som finns inom civilsamhällets organisationer. I de flesta andra länder finns en självklar uppfattning om vad som är en idéburen sektor och där har man heller inte samma problem som i Sverige eftersom man aldrig släppt in några andra aktörer. Vi menar att det är en central fråga att alla kan komma att enas kring en definition av idéburen sektor.

4. De förslag som utredningen framför gällande krav på kösystem och ansökningshandlingar menar vi redan finns i många skolor och kommuner. Att en skola har klart definierade antagningsregler som fastställs av Skolinspektionen har vi heller inga invändningar mot.

Avslutningsvis vill vi framföra

Idéburna skolors riksförbund har i olika sammanhang framfört oro för en utveckling där kontrollsystem leder till likriktning som motverkar en pedagogisk mångfald byggd på professionens ansvar och förmåga. Den kommunala skolverksamheten och den idéburna fristående skolan vill vi inte se som konkurrenter utan som kompletterande inslag i en välfungerande skolkommun. Vi vill gärna bidra till att hitta former för att motverka segregation och bristande jämlikhet inom skolsystemet, en fråga som utredningen dock inte tagit i trots att det finns som en underliggande ambition i utredningsdirektiven kring frågan om antagningssystem.

Vi noterar även att den skiljelinje som utredningsdirektiven lyfter mellan vinstutdelande skolor och idéburna helt saknas i de förslag som utredningen framlägger. Vi menar att det finns anledning att titta vidare på denna fråga.

Stockholm 2017-02-28

Håkan Wiklander, ordförande
Idéburna skolors riksförbund

Birgitta Ljung
Idéburna skolors riksförbund